

KERESZTES ENDRE

Gazdasági fejlődésünk az informatika tükrében

Szocialista társadalmunk egyik alapvető jellemvonása a gyors fejlődés. Ennek részletesebb elemzése különösen időszerű most, amikor népünk a fasiszta diktatúra megdöntésének 30. évfordulójára és ugyanakkor a Román Kommunista Párt XI. kongresszusára készül.

Az elmúlt harminc esztendő alatt Románia gyengén fejlett országból teljes fejlődésben levő ipari-mezőgazdasági országgá alakult át. Ez idő alatt az ipari termelés megharmincszorosodott, a múlt évi nemzeti jövedelem az 1947-ben elért szintnek 12-szerese. Csak az utolsó három évben az ipari termelés évi növekedése 14%, s ez idő alatt terven felül majdnem 30 milliárd lej értékű terméket gyártottak. 1945 és 1973 között állami alapokból 3 900 000 lakás készült el. A szocialista építésben elért eredmények messzemenően bizonyítják pártunk marxi-lenini politikájának helyességét. A nemzetgazdaság fejlődése azonban sok új problémát vet fel, amelyek helyes megoldása hozzájárul a megállapított feladatok sikeres teljesítéséhez.

Igy tevékenységünk eredményeinek felmérésében és irányításában nagy szerepe van a gazdasági nyilvántartásnak (a számvitelnek), a gépi és automatizált adatfeldolgozásnak.

Ezen a téren, akárcsak gazdasági fejlődésünk egyéb vonatkozásaiban is, a döntő lépés a főbb termelőeszközök államosítása volt, amely megteremtette a könyvvitel és statisztika egységes megszervezéséhez, a szocialista gazdasági rendszer követelményeit kielégítő nyilvántartás megvalósításához szükséges feltételeket.

A három számviteli ág közül a könyvvitelt a Pénzügyminisztérium, a statisztikai tevékenységet a Központi Statisztikai Igazgatóság irányítja, míg az operatív nyilvántartás főként a vállalati szervek feladata. Az elmúlt évek során bevezetett intézkedések (a bizonylatok, a számlatervek, a könyvviteli módszerek, a beszámoló jelentések egységesítése, tökéletesítése) nagymértékben hozzájárultak a tervekészítés tudományos megalapozottságának biztosításához, a gazdasági tevékenység irányításának megjavításához. Míg kezdetben az adatfeldolgozás gépesítése, automatizálása csak részmuveletekre, egyes tevékenységi területekre vonatkozott, az új feladatok szükségessé tették az összefüggések vizsgálatát, a rendszerelmélet és az informatika alapelveinek alkalmazását.

Összefüggések vizsgálata

Az informatika éppen az összefüggések fölismerését szolgálja. Alkalmazása fontos lépés a gazdasági-társadalmi tevékenység tudományos vezetésére való átérés terén, ami nyilván magasabb igényeket támaszt a nyilvántartási munkával szemben, és szükségessé tette az *információs-döntési rendszerek* kialakítását, ezeknek a modern szervezési elveknek megfelelő tervezését, valamint az adatfeldolgozás gépesítését és automatizálását. E tekintetben megjegyzendő, hogy az RKP IX. és X. kongresszusa, valamint az 1967-es Országos Konferencia határozatainak végrehajtásaként sok vállalat kapott különböző típusú és műszaki szintű számláló-, könyvelő-, számlázógépeket, több vállalatot, központi szertvet pedig számítógéppel láttak el. A gépi és automatizált adatfeldolgozás problémáinak koordinálása az 1967-ben létesített állami bizottság feladata lett, amelynek hatáskörét később a Központi Vezetési és Informatikai Intézet vette át.

A Román Kommunista Párt Központi Bizottsága 1971 októberében jóváhagyta a gazdasági-szociális információrendszer tökéletesítésére, az automatizált adatfeldolgozási eszközök segítségével működő vezetési rendszerek bevezetésére és a nemzetgazdaságnak az 1971—1980 közötti időszakban elektronikus számítástechnikai

eszközökkel történő ellátására vonatkozó programot. Az utóbbi évek ilyen jellegű eredményei e program keretébe illeszkednek be, és a gyakorlat igazolta az intézkedések szükségességét.

Az említett programban előírt fejlődési irányzatot 1972 áprilisában felülvizsgálta a párt Központi Bizottsága, s figyelembe véve az eredményeket és a mutatkozó hiányosságokat, megjelölte a feladatokat, amelyek teljesítése szükséges, hogy minél gyorsabban valósuljon meg az áttérés a gépi, automatizált adatfeldolgozás nyújtotta előnyök, lehetőségek kihasználására. A határozat két időszakra bontja a feladatokat. Az első fázis 1971—1975-re vonatkozik — s erre a periódusra részletes utasításokat írt elő —, míg a másik időszak (1976—1980) előirányzatai általánosabb jellegűek. Így 1975-ig kb. 400 vállalatnál és ipari központnál automatizált adatfeldolgozáson alapuló vezetési rendszereknek kell működniük, s számuk 1980-ig kb. 1000-re növekszik. Ugyanakkor 1976—1980 között működni kezdenek egyes általános funkcionális rendszerek, valamint bizonyos gazdasági ágak operatív irányításához szükséges rendszerek, különleges adattovábbító vonalakkal egészítik ki a mai távadatviteli hálózatot. Így lehetővé válik majd a különböző rendszerek összekapcsolása és a különböző szintű *adatbankok* kifejlesztése.

A vállalatok és ipari központok szintjén a jelentősebb alrendszerekre összpontosítják a figyelmet; a gyártáselőkészítés, a termelés programozása, bizonylatolása és operatív nyomon követése, az anyagok készletgazdálkodása, valamint a beruházások, szállítás, termelési kapacitások kihasználásának optimalizálása.

Ugyanakkor az adatfeldolgozás gépesítése és automatizálása mellett a párt útmutatásai sürgetik a nyilvántartási munka, az adatgyűjtés és -feldolgozás egyszerűsítését, az információs döntési folyamatok jobb megszervezését, figyelembe véve a különböző szintű, döntési joggal felruházott szervek jogait és feladatait, azok felelősségét, valamint a gazdasági tevékenység egységes vezetése elvének és a gazdasági egységek autonómiájának megfelelő összehangolását.

Egységes elvek alapján

A perspektivikus fejlődés szempontjából igen jelentős az a rendelkezés, amely szerint az automatizált adatfeldolgozás gépeinek felhasználásán alapuló vezetési rendszereket egységes elvek alapján kell megtervezni. E rendszerek tervezési metodológiáját, a típusterveket a Központi Intézetnek kell kidolgoznia, amely felel az egész ilyen irányú tevékenység összehangolásáért. Az automatizált adatfeldolgozással kapcsolatos tudományos kutatómunka a Központi Intézetnél kívül a számítóközpontokban, a felsőoktatási és kutatóintézetekben, a vállalatokban sok ezer szakember bevonásával folyik.

A pártdokumentumok irányelveinek megfelelően megkezdtük a számítástechnikai eszközök belföldi gyártását, részben külföldi szabadalmak, részben hazai kutatások alapján.

A bukaresti Számítógépgyárban állítják elő a Felix C—256 elnevezésű, harmadik generációs, közepkapacitású számítógépet. Emellett kisebb egységek, tudományos számítások céljára szerényebb központi adattárral rendelkező, más típusú Felix-számítógépeket is gyártanak.

1971-ben beindították az első területi jellegű elektronikus számítóközpontokat (Kolozsvárótt és Temesvárótt). Jelenleg nemzetgazdasági szinten több mint 60 számítóközpont és alegység működik, amelyek közül 18 területi jellegű. Ezek modern számítógépei már nagyszámú vállalat részére végeznek adatfeldolgozást.

Ugyanakkor különböző vállalatok, intézmények, központi szervek kis- és közepgépeket kaptak (összeadó- és számológépeket, könyvelő- és számlázógépeket, lyukkártyagépeket, elektronikus számítógépeket), amelyek hozzájárultak az adatfeldolgozás modernizálásához, az információs-döntési rendszerek tökéletesítéséhez s ily módon a gazdasági tevékenység jobb irányításához. Előzetes számítások szerint a jelenlegi ötéves terv során tízezer könyvelő-számlázó és különböző, periférikus egységként működő egyéb gép kerül használatba.

A gépesített és automatizált adatfeldolgozás gépeinek karbantartása és javítása lényeges tényezője az adatfeldolgozási rendszerek folyamatos működésének. Éppen ezért különleges jelentősége volt az egész ország területére kiterjedő központi vállalat létesítésének, amely minden megyében, városban egységeket, kirendeltségeket szervez, s biztosítja a számítógépek karbantartását.

A párt adta program megvalósításának feltétele a megfelelő felkészültségű szakemberek biztosítása mind a számítógépek alkalmazásának az előkészítésére, kezelésére, mind pedig karbantartására, programozására, felhasználására.

1967 és 1973 között dolgozták ki és kezdték megvalósítani az automatizált adatfeldolgozás szakemberképzésének rendszerét, amelybe beletartoznak a főiskolák új és sajátos arculú fakultásai, tantárgyai, a szaklíceumok, a különböző tanfolyamok is.

Az adatfeldolgozás gépesítésére és automatizálására szolgáló technikai eszközök alkalmazásának szervezési formái a szükségleteknek megfelelően különbözők lehetnek. Az előirányzat szerint az egyes vállalatok, intézmények kis- és közepgépekkel történő ellátása mellett a nagy egységekben, ahol a gazdaságossági követelmények ezt indokolják, saját elektronikus számítóközpontot is létesítenek. Az általános elv azonban az, hogy az automatizált adatfeldolgozás gépeit nagy kapacitású számítóközpontokban összpontosítsák, és így biztosítsák egyrészt a gépi felszerelés jobb kihasználását, másrészt az adatfeldolgozás egységesítése tekintetében mutatkozó nagyobb lehetőségeket. A területi vagy ágazati jellegű számítóközpontokhoz nagyobb számú vállalatot csatolnak, s ezeket ellátják az adatok rögzítésére, előkészítésére és továbbítására szolgáló gépekkel.

Fokozatosan biztosítják a korszerű adatfeldolgozási eszközökkel történő ellátást, így 1975-ben több mint 80 számítóközpont működik majd az ország területén. A második fázisban, 1980-ig, minden megyében működik majd területi elektronikus számítóközpont, amely a hozzá tartozó vállalatok, intézmények részére végez adatfeldolgozást.

Különösen fontos kérdés az automatizált adatfeldolgozás gazdasági hatékonysága. A számítóközpontoknak az önálló gazdálkodás elve alapján kell működniük, költségeiket a vállalatoknak, ipari központoknak és egyéb szervezetek végzett szolgálatok ellenértékéből kell fedezniük. Ugyancsak gazdaságossági számításokat kell végeznie a vállalatokban vagy máshol bevezetésre javasolt adatfeldolgozási rendszerek kidolgozásakor, figyelembe véve egyrészt a felmerülő költségeket, másrészt a közvetlen és közvetett megtakarításokat.

Elsődleges cél: a hatékonyság növelése

A gépi és automatizált adatfeldolgozás fejlődésében nagy jelentőségű az informatikai tevékenység egységes megszervezésére vonatkozó 499/1973. számú törvényerejű rendelet, amely az első ilyen, átfogó jellegű rendelkezés, s az adatfeldolgozást a gazdaságvezetési rendszerek kidolgozásával kapcsolja össze. Hangsúlyozza, hogy „az informatikai tevékenység a gazdasági vezetés eszköze — elsődleges célkitűzése a hatékonyság növelése valamennyi tevékenységi területen, a társadalom műszaki és tudományos haladásának előmozdítása“.

Az informatikai rendszerek bevezetésével kapcsolatban a minisztériumokra, a többi központi és helyi szervre háruló akciókat a Gazdasági-Társadalmi Szervezési Tanács hangolja egybe. Alárendelt szerve a Központi Vezetési és Informatikai Intézet, amelynek fő feladata a vezetésnek az informatikai rendszerek nemzetgazdasági alkalmazásán alapuló tökéletesítése. Az informatikai rendszerek tervezésére és bevezetésére elektronikus számítóközpontokat, valamint vállalatokon belül számítóhivatalokat és -állomásokat létesítenek.

Nicolae Ceaușescu elvtárs a minisztériumok és központi intézmények párt- és állami aktívájának 1974 áprilisában tartott tanácskozásán az informatikai tevékenység egységes megszervezéséről szólva felhívta a figyelmet: „...nem elég az, hogy vannak számítógépeink. A fő feladat rátérni az egész nyilvántartási rendszer új, központosított megszervezésére, kezdve a vállalattól. Az egységes adatfeldolgozási rendszer kialakítása kötelező feltétel a számítógép és a többi számítástechnikai eszköz felhasználásához.“ A további fejlesztésnek ezt az irányvonalat kell követnie, ugyanis csak ez biztosítja majd az egész nemzetgazdaság tökéletesített vezetéséhez szükséges információs és döntési rendszerek megfelelő működését.

Az informatikának sokirányú feladata van az egész gazdasági-szociális tevékenység magasabb szintű, tudományos megalapozottságú vezetésének megvalósításában. A hosszútávú prognózisok, a közepes és rövid időre szóló tervkészítés, a gazdasági-szociális tevékenységre vonatkozó információk összesítése hatalmas adatmennyiség határidőre történő pontos feldolgozását követeli meg, s ennek megvalósítása megkívánja az új technika, így az informatika elveinek, módszereinek alkalmazását is.

A kibernetikai szemléleten alapuló korszerű vezetés az anyagi termelés folyamatát az információs-döntési rendszer segítségével irányítja, és így ez utóbbi fejlődése előfeltétele a gazdasági tevékenység eredményesebb kibontakozásának. Ezért tekintjük igen jelentősnek az informatika területén elért eredményeket.